

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філософсько-теологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«РЕЛІГІЄЗНАВСТВО»

вибіркова

Освітньо-професійна програма	Англійська мова і література та друга іноземна мова
Спеціальність	014 Середня освіта
Галузь знань	01 Освіта / педагогіка
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Факультет	факультет іноземних мов
Мова навчання	українська

Розробники: *Микола Щербань*, кандидат богословських наук, кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та культурології

Олександр Марчук, кандидат філософських наук, асистент кафедри філософії та культурології

Профайл викладача	https://www.bogoslov.cv.ua/index.php?id=224&action=art https://www.bogoslov.cv.ua/index.php?id=922&action=art
Контактний тел.	(0372) 58-47-29 моб. (viber) +38(067) 760-55-48 моб. (viber) +38 (095) 676-15-23
E-mail:	m.shcherban@chnu.edu.ua o.marchuk@chnu.edu.ua
Консультації	Очні консультації за попередньою домовленістю

1.Короткий опис дисципліни

У світі, де кожна особистість має свій унікальний світогляд і систему переконань, професійний та особистий успіх залежить від вмінь розбудовувати діалог з представниками різних поглядів, способів життя, систем цінностей; усвідомлювати істотний вплив релігійних процесів і релігійності на культуру, політику, розвиток громадянського суспільства, характер комунікації, норми освіти та етики.

2. Мета курсу: надати студентам комплекс знань щодо феномена релігії та повідних релігій, які існують у сучасному світі, і забезпечити їм на ґрунті цього комплекс аналітичних і комунікативних навичок, які не тільки розширять їхню гуманітарну ерудицію, а й допоможуть стати ще кваліфікованішими експертами у власній професії.

3. Завдання:

ЗК.01 Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність)

ЗК.03 Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність)

А 2.7 Здатність формувати ціннісні ставлення учнів

Б1.3 Здатність формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність

Б1.4 Здатність формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною

4. Пререквізити.

5. Результати навчання:

вміти:

ПРН 10. Застосовувати підходи до формування ціннісних ставлень учнів у процесі їхнього навчання, виховання і розвитку

ПРН 16. Уміти організовувати діалог і полілог з учнями та іншими учасниками освітнього процесу, дотримуючись культури діалогу ненасильницької та безконфліктної комунікації; поважаючи права людини та суспільні цінності.

Загальна довідка про навчальну дисципліну:

Назва: «Релігієзнавство»

Форма навчання: денна

Семестр: будь-який (відповідно до навчального плану), окрім 1 курсу

Кількість кредитів: 3 кредити (90 год)

Лекції – 15 год, семінари – 15 год, самостійна робота – 60 год. (можливий інший розподіл годин (лекційні / практичні / самостійна робота), відповідно до наявного навчального плану спеціальності.

ТЕМАТИЧНА КАРТА КУРСУ

1. ЛЕКЦІЯ: Релігія і наука про релігію: сутнісні риси, структура, функції, принципи пізнання

Релігієзнавство як комплексна галузь наукового знання.
Становлення релігієзнавства як галузі гуманітарного знання.
Структура та методологія курсу. Категоріальнопонятійний апарат релігієзнавства. Пізнавальний і виховний потенціал релігієзнавства.
Місце релігієзнавства у системі гуманітарного знання.

СЕМІНАР

1. Предмет та об'єкт релігієзнавства.
2. Структура релігієзнавства та його дисциплінарні розділи.
3. Сутнісна характеристика релігієзнавчих категорій.
4. Методи дослідження та методологічні принципи.
5. Прикладний характер релігієзнавчих знань. 6. Сутність і етимологія поняття „релігія”.
7. Основні складники релігійної системи.
8. Соціальні функції релігії та їх еволюція. 9. Проблеми класифікації релігії.
9. Історична типологія релігій.

2. ЛЕКЦІЯ: Поняття етнічних релігій та їх типологічні риси. Історичні умови виникнення та хронологічні рамки функціонування етнічних релігій. Типологія етнічних релігій:

народні та національні Специфіка віровчення та культу етнічних релігій.

СЕМІНАР: Етнічні релігії та їх характерні риси.

1. Народні релігії – історично перша форма етнічних релігій:
  - а) давньоєгипетська;
  - б) месопотамська;в) релігії античного світу.
2. Національні релігії: особливості віровчення та специфіка культу:
  - а) національні релігії Південної та Південно- Східної Азії;
  - б) етнодержавні релігії.
3. Особливості функціонування етнічних релігій в сучасних умовах.

3. ЛЕКЦІЯ: Ідуїзм: духовно-ціннісний пошук в національних релігіях Індуїзм як третя за кількістю послідовників релігія у світі після християнства та ісламу. Визначення індуїзму, його типологія та напрямки.

СЕМІНАР: 1. Поняття Бога в індуїзмі.

2. Поняття «карма» і «сансара».
3. Йога як особлива духовна практика.
4. Веди як сакральні тексти індуїзму.
5. Обряди і культ індуїзму.

4. ЛЕКЦІЯ: Буддизм та Синтоїзм. Природа, соціум, культура, мораль, у контексті релігійної духовності Китаю та Японії

Буддизм як релігія без віри у Бога-творця. Поняття

«карма» й «реінкарнація». Чотири «шляхетні істини» буддизму.

СЕМІНАР:

1. Світоглядні засади буддизму.
2. Морально-етична доктрина вчення.
3. Специфіка обрядово-культової практики буддизму.
4. Трипітака – священна книга буддизму.
5. Сучасний стан буддизму.
6. Сінто як релігійна філософія
7. Міфологія сінто.
8. Форми і культ синтоїзму.

5. ЛЕКЦІЯ: Юдаїзм як монотеїстична релігія: смисложиттєві і соціальні засади

Юдаїзм як одна зі стародавніх етнічних релігій, релігія давніх юдеїв, що проживали на території сучасної держави Ізраїль, та сучасних євреїв.

СЕМІНАР:

1. Священні тексти Юдаїзму: Танах (Тора, Невіім, Кетубім), Мішна, Талмуд, Мідраші.
2. Юдейські свята і традиції та їх особливості.
3. Сучасні течії Юдаїзму: Хасидизм.

6. ЛЕКЦІЯ: Християнство: віроповчальні, моральні та соціальні інтенції

Християнство як найпоширеніша у світі релігія. Історія Християнства. Християнські течії (Православ'я, Католицизм, Протестантизм).

СЕМІНАР:

1. Основні віроповчальні істини Християнства.
2. Поняття про давні східні Церкви.
3. Основні відмінності між Православною та Католицькою Церквами.
4. Основні відмінності між Католицькою церквою та протестантськими церквами.

7. ЛЕКЦІЯ: Іслам: специфіка віри та культурно-соціальні коди Іслам як друга за чисельністю світова релігія. Виникнення, історичні віхи становлення та поширення ісламу. Коран і Суна – священні книги мусульман. Основні віросповідні положення та обрядовокультурна практика ісламу. Зв'язок релігійно-культового та суспільно-політичного життя в ісламі.

СЕМІНАР

1. Основні віроповчальні істини Ісламу. 2. Сповідання шахади та дотримання обрядово- культової практики як невід’ємна компонента релігійності мусульманина.
3. Священні тексти ісламу.
4. Джихад: захист віри чи політична форма претензій на освоєння світу?
5. Історія ісламу в Україні.
6. Іслам і християнство: проблеми співіснування

8. ЛЕКЦІЯ: Форми релігії та релігійності в умовах сьогодення (Україна, світ). Взаємодія світського та релігійного в сучасності

Особливості релігійного і церковно-релігійного самовизначення громадян України. Державні документи, документи, заяви і звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій, а також окремих Церков України з приводу актуальних подій і проблем у державно-конфесійних відносинах.

СЕМІНАР:

1. Фактори становлення церковного та релігійно- культурного життя в Україні.
2. Проблеми й перспективи розвитку релігійного середовища України.
3. Діяльність Всеукраїнської Ради Церков та релігійних організацій.
4. сучасна релігійна мапа світу
5. Специфіка формування релігійної мережі Буковини.

Технічне та програмне забезпечення

Безперервний доступ до мережі Internet та володіння навичками роботи з базовими офісними програмами (MicrosoftWord, MicrosoftExcel, LotusSmartSuite, OpenOffice, LibreOffice тощо) й соціальними мережами. Вміння працювати в університетській системі Електронного навчання Moodle та додатках Google

4. Система та критерії оцінювання

Під час лекцій і семінарів заохочується діалогічність, дискусії, вільне висловлення власних думок.

Практикується широкий спектр творчих завдань, головна мета яких – не «накачати» свідомість студента масивом енциклопедичної інформації, а дати йому змогу творчо й інтелектуально самовиразитися щодо широкого спектру інтригуючих і захопливих тем, пов’язаних з життям релігійних ідей, цінностей, традицій, спільнот.

Активно використовуватимуться інтелектуально-ігрові форми роботи, яскрава візуалізація обговорюваного матеріалу, можливості написання есе, підготовки презентацій, роботи з матеріалом не лише академічної науки, а й художньої літератури, живопису, кінематографу, театру тощо.

Приклади творчих завдань для студентів:

1. Підготуйте та представте есе за обраними афоризмами про релігію і віру (можна обрати ті думки, з якими погоджуєтесь, або, навпаки, - ті, з якими вважаєте за потрібне посперечатися)
2. Підготуйте та представте твори-роздуми за обраними афоризмами зі священних текстів буддизму, юдаїзму, християнства, ісламу (афоризми студентам буде надано)
3. Ознайомтесь з оповіданням Ф. Іскандера «Сон про Бога та диявола» і висловіть свої думки щодо його ідей в есе або усній доповіді.
4. Напишіть есе або розгорнути тему в усному обговоренні: «Якби від мене залежало:
встановити чи не встановити в Україні державну релігію – як би я повівся (повелася), і чому саме так?»
5. Виконайте аналітичну роботу: «Які ідеї та форми життя східних духовних традицій можуть бути справді актуальні для сучасної західної людини»
6. Створіть презентацію: «Культове мистецтво (архітектура, образотворче мистецтво, музика) тієї чи іншої східної національної релігії» (за вибором)
7. Підготуйте доповідь з увиразненням прикладами: «Переплетеність побутової і релігійної тематики у зразках гумору національного гумору різних народів.
8. Оцініть з ілюстраціями гуманні і негуманні аспекти в історії і сучасному житті християнських Церков
9. Продіагностуйте вияви забобонності і фанатизму в житті сучасних віруючих (Україна, світ)
10. Висвітліть тенденції ставлення християнських конфесій до актуальних проблем прикладної етики (сурогатне материнство, позашлюбні стосунки, проблема абортів, проблема евтаназії, одностатеві шлюби) і дайте Вашу оцінку такого ставлення
11. Здійсніть аналіз за вибором того чи іншого твору літератури або мистецтва, в основі якого колізії віри в Бога, її позитиви або й суперечності

Виконання завдань в межах аудиторної роботи (*засоби діагностики виконання:*

доповіді, проекти, творчі роботи, есе, заняття-конференції та тренінги тощо) – 40 % підсумкової оцінки.

Дві поточні модульні контрольні роботи (*засоби діагностики: тестування, або комплексна контрольна робота, або проект)* – 20 % підсумкової оцінки (по 10 % кожна).

Підсумковий модульний контроль – залік – 40 % підсумкової оцінки. Кожна

окрема форма роботи на курсі оцінюється за 100 бальною шкалою.

Не виконання завдання автоматично оцінюється в 0 балів. За результатами роботи всі форми виконаних завдань сумуються, множаться на відповідний відсоток і виводиться середній бал. Оцінка округлюється згідно законів математики до найближчого цілого. **Максимальна кількість балів за курс – 100.**

Загальна шкала оцінювання

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо

Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

5. Рекомендована література

5.1.Базова література

1. Глосарій релігієзнавця / За ред. член-кореспондента НАПН України В.О. Балуха. – Чернівці: Наші книги, 2013. – 280 с.
2. Лешан В., Чорненький Я. Релігієзнавство. Кредитно-модульна система навчання: підручник. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 632 с.
3. Новітні релігії в сучасній Україні. Збірник матеріалів. / Ред. кол.: В.Д. Бондаренко гол. ред. та ін. – К.: VIP, 2000. – 176 с.
4. Релігієзнавство: навчальний посібник для студентів неспеціальних факультетів. / За ред. Докаша В.І. та Коцур Г.Г. – Чернівці: Рута, 2008. – 288 с.
5. Шахнович М.М. Религиоведение: Учебное пособие, 2-е изд. – СПб.: Питер, 2012. – 448 с.
6. Релігієзнавство: навч. посіб. / Т.А. Борозенець, Т.В. Гаврилюк // За ред. 7. І.Ф.Надольного. – К., 2013. – 185 с.

5.2.Додаткова література

1. Академічне релігієзнавство: Підручник / За наук.ред.проф.А.Колодного. – К., 2000.
2. Аляев Г. та ін. Лекції з релігієзнавства. – К., 1996. 13.Ганджа В. Религиоведение. – М., 1994.
3. Бабій М.Ю. Свобода совісті: філософсько-антропологічне і релігієзнавче осмислення. – К., 1994.
4. Боголюбов Н. Философия религии. – К., 1915.
5. Гудима А.М. Релігієзнавство: Навчально-методичний посібник. – Тернопіль, 2000.
6. Докаш В.І., Лешан В.Ю. Загальне релігієзнавство: Навчальний посібник. – Чернівці, 2004.
7. Донин А. Люди, идолы, боги: Очерк истории религии. – М., 1962.
8. Дулуман Є.К. Релігія як соціально-історичний феномен. – К., 1974.
9. Закович М. Проблеми релігієзнавчої освіти в Україні // Українське релігієзнавство. Бюлетень Української Асоціації релігієзнавців і Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім.Г.С.Сковороди НАН України (далі: Українське релігієзнавство). – 1996. - № 4. – С.37-39.
10. Ислам: Краткий справочник. – М., 1986.
11. Ислам: происхождение, история, современность. – М., 1984.
12. Итс Рудольф. Шепот Земли и молчание Неба. – М., 1990.
13. Історія релігій в Україні: Навч.посібник / А.М.Колодний, П.Л.Яроцький, Б.О.Лобовик. – К., 1999.
14. Історія релігій в Україні. Підручник. – К., 1999.
15. Кабо В.Р. Первоначальные формы религии // Религии мира. – М., 1987.
16. Калінін Ю., Лубський В. Релігієзнавство. – К., 1996.
17. Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство: Підручник. – К., 2000.
18. Кимелев Ю.А. Современная западная философия религии. – М., 1989.
19. Клочков В.В. Религия, государство, право. – М., 1998.
20. Колодний А. Українське релігієзнавство // Українське релігієзнавство. – К., 1996. - № 1. – С.1-8.
21. Колодний А., Лобовик Б. Релігієзнавство: предмет, структура, методологія. – К., 1996.

22. Колодний А., Филипович Л. Релігія в контексті духовного відродження України // Українське релігієзнавство. – К., 1996. - № 2. – С.4-14.
23. Конфесії України у цифровому вимірі // Українське релігієзнавство. – К., 1997. - № 5. – С.64-68.
24. Косуха П.І. Наука про походження релігії. – К., 1976.
25. Кочетов А. Буддизм. – М., 1986.
26. Лобовик Б.А. Религиозное сознание и его особенности. – К., 1986.
27. Лубський В.І. Релігієзнавство: Підручник. – К., 1997.
28. Лукач, Йозеф. Пути богів. – М., 1984.
29. Любашенко В.І. Історія протестантизму в Україні: Курс лекцій. – К., 1996.
30. Малиновский Б. Магия, наука и религия. – М., 1998.
31. Мень А. История религии в поисках пути, истины и жизни. – М., 1991. – Т.1,2.
32. Мизун Ю. В., Мизун Ю. Г. Тайны богів и религий. – М., 1999.
33. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу. – К., 1992.
34. Митрохин Л. Религии “Нового века”. – М., 1985.
35. Мифы народов мира. Энциклопедия. – М., 1980. – В 2-х т.
36. Модели церковно-государственных отношений стран Западной Европы и США. – К., 1996.
37. Нові релігійні течії та організації в Україні. – К., 1997.
38. Новітні релігії в сучасній Україні. Збірник матеріалів / Ред. колегія В.Д.Боднарєнко – гол. ред. і ін. – К., 2000.
39. Основы религиоведения (под ред. И. Яблокова). – М., 1994, 1998.
40. Пупар П. Церковь и культура. – М., 1993.
41. Радугин А.А. Введение в религиоведение. – М., 1996.
42. Религиоведение (под ред. И. Яблокова). – М., 1998.
43. Релігієзнавство – К., 2000.
44. Релігієзнавство: навч. посібник / За ред. М. Ф. Рибачука. – К., 1997.
45. Релігієзнавство: Навч. посібник / За ред. С.А.Бублика. – К., 2000.
46. Релігієзнавство: Підручник / За ред. В.І.Лубського, В.І.Теремка. – К., 2000.
47. Релігієзнавство: предмет, структура, методологія. – К., 1996.
48. Релігієзнавчий словник / За ред. проф. А. Колодного і Б. Лобовика. – К., 1996.
49. Релігійна свобода: історичне підґрунтя, правові основи і реалії сьогодення // Наук. збірник за ред. проф. А. Колодного. – К., 1988.
50. Свенцицкая И.С. Раннее христианство: страницы истории. – М., 1989.
51. Свобода віровизнання. Церква і держава в Україні. – К., 1996.
52. Свободомыслие и атеизм в древности, средние века и в эпоху Возрождения. – М., 1986.
53. Сухов А. Философские проблемы происхождения религии. – М., 1967.
54. Тажуризин З. Идеи свободомыслия в истории культуры. – М., 1987.
55. Тайлор Э.Б. Миф и обряд в первобытной культуре. – Смоленск, 2000.
56. Тальберг Н. История христианской церкви. – М., 1994.
57. Токарев С.А. Ранние формы религии. – М., 1995.
58. Токарев С.А. Религия в истории народов мира. – М., 1986.
59. Томпсон М. Восточная философия. – М., 2001.
60. Угринович Д.М. Введение в религиоведение. – М., 1985.
61. Угринович Д.М. Психология религии. – М., 1986.
62. Филипович Л. Етнологія релігії. – К., 2000.
63. Франкфорт Г., Франкфорт Г. А., Уилсон Дж., Якобсен Т. В преддверии философии. Духовные искания древнего человека. – СПб, 2001.
64. Фрээр Дж. Дж. Золотая ветвь: Исследования магии и религии. – М., 1998.
65. Ходькова Л.П. Релігієзнавство: Навчальний посібник. – Львів, 2000.

66. Шмергун Е. Забуті боги предків // Людина і світ. – 1996. - № 6. – С.32-35.
67. Энтони де Мелло. Зачем поёт птица? – К., 2003.
68. Энциклопедия для детей. Религии мира. – М., 1999. – Т.6. Ч.1,2.
69. Яблоков И. Социология религии. – М., 1986. 30.Ганджа В. Социология религии. – М., 1996.